

30/23.5. 2011

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

LEMPÄÄLÄ HAURALA HENNERI

HAURALANTIEN MAAKAAPELOINNIN ARKEOLOGINEN VALVONTA 2010

Teemu Tiainen

Kulttuuriympäristöyksikkö

Pirkanmaan maakuntamuseo

SISÄLLYSLUETTELO

Arkisto- ja rekisteritiedot	3
Johdanto	5
Valvontahavainnot	6
Kuvaliite	8
Kartat	
Peruskarttaote 1:20000	11
Yleiskartta	12

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Kunta:	Lempäälä
Kylä:	Haurala
Kohteen nimi:	Henneri I
Mj-tyyppi:	hautapaikka
Mj-tyypin tarkenne:	hautaröykkiöt, polttokenttäkalmisto
Ajoitus:	rautakautinen
Rauhoitusluokka:	II
Mj.rek.nro:	418 010 005
Peruskartta:	212307 LEMPÄÄLÄ
Koordinaatit:	Henneri I suoja-alueineen, keskikoordinaatit: x= 6800 947, y= 2486 131, z= 93-94 (KKJ) p= 6805 276, i= 3325 468, z= 93-94 (YKJ) valvonta-alueen keskikoordinaatit: x= 6801 006, y= 2486 059, z= 94 (KKJ) p= 6805 338, y= 3325 399, z= 94 (YKJ)
Etäisyystieto:	Lempäälän keskustan kirkosta 870 m WWN (valvonta-alue)
Tila:	Henneri (Hauralantien itäpuoli), Arvela (Hauralantien länsipuoli)
Kiinteistötunnus:	418-404-1-47, 418-404-2-22
Aiemmat tutkimukset:	Tarkastus Hackman 1910, inventointi Luho 1940, tarkastus Hirviluoto 1962, koekaivaus ja kartoitus Bergström 1984, kartoitus Niskakoski 1987, inventointi Sipilä 1994, valvonta Lähdesmäki 2004.
Aiemmat löydöt:	KM:t 11198, 1996, 2865:7, 4244:1-3, 4254:1, 4753:1-2, 5490:1-2
Tutkimuksen laatu:	Valvonta
Tutkimuslaitos:	Pirkanmaan maakuntamuseo/kulttuuriympäristöyksikkö
Kenttätöyönjohtaja:	HuK Teemu Tiainen

Kenttätyöaika: 10. ja 11.11.2010

Rahoittaja: L.T.V. Projekt OÜ, Tallinna, Viro

Kustannukset: 849 € + konservointikustannukset

Löydöt: KM 38573:1

Negatiivit: -

Digitaalikuvat: Digitaalikuvat on tallennettu kulttuuriympäristöyksikön arkistoon numerolla KYY 62 (17 kuvaa)

Kartat: 1:20000 yleiskartta, 1:1000 kohdekartta

Alkuperäinen raportti: Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikön arkisto, 12 sivua

JOHDANTO

Pirkanmaan maakuntamuseo suoritti arkeologisen valvonnan 10.–11.11.2010 Lempäälän kunnan Hauralan kylässä. Alueella tehtiin maakaapelointia, jonka reitti kulki rautakautisen kalmiston pohjoispuolelta. Valvonnan esi- ja jälkitöineen teki maakuntamuseon apulaistutkija HuK Teemu Tiainen. Valvonnan vastuullisena johtajana toimi Pirkanmaan maakuntamuseon tutkimus- ja suojeluarkeologi FM Ulla Lähdesmäki.

Valvonta-alue sijaitsee Lempäälän keskustan länsipuolella, noin 850 m Lempäälän keskiaikaisesta kivikirkosta länsiluoteeseen. Hauralan alueelta tunnetaan lukuisia eriaikaisia muinaisjäännöksiä (karttaliite 1:20000).

Valvonnan tarpeen aiheutti Vattenfall Verkko Oy:n suunnittelema maakaapelointi Hauralan alueelle. Maakaapelin reittiä pystyttiin jo suunnitelmavaiheessa muuttamaan siten, että tunnetut muinaisjäännösalueet huomioitiin kiertämällä ne riittävän etäältä. Maakaapeli piti kaivaa myös Hennerin tilalle (Hauralantie 196). Hennerin tilan pihatie, johon maakaapeli kaivettiin, sijaitsee välittömästi Henneri I muinaisjäännösalueen pohjoispuolella, joten tältä osin maakaapelin kaivutyöt edellyttivät arkeologista valvontaa. Hennerin tilan pihatien ja Hauralantien länsipuolelle edellytettiin myös arkeologista valvontaa. Kyseistä alue on potentiaalista muinaisjäännösalueetta, koska alue sijaitsee tunnettujen muinaisjäännösten läheisyydessä, eikä aluetta ole aiemmin tutkittu arkeologisin menetelmin. Maakaapeloinnin kenttätoteutuksesta vastasi alihankkijana L.T.V. Projekt OÜ (Tallinna, Viro), joka myös vastasi hankkeen kustannuksista. Maakaapelointihanke tuli vireille huhti- toukokuussa 2010 ja Pirkanmaan maakuntamuseo antoi asiasta lausunnon 17.5.2010 (diar.139/2010).

Maakaapelia varten kaivettiin 50–100 cm syvä kaivanto, riippuen kaapelin vahvuudesta ja kaivettavasta paikasta. Kaivanto kaivettiin 30 cm leveällä kauhalla, mikä osaltaan vaikeutti havaintojen tekemistä. Kaapelikaivannon pohjasta tuli noin 30 cm leveä ja maanpinnan tasalla kaivanto oli noin 50 cm leveä. Hauralantie alitettiin suuntoporausella metrin syvyydessä. Hauralantien molemmiin puolin kaivettiin suuntoporaus varten suurempi kaivanto 105 cm leveällä kauhalla. Suuntoporauskaivannot olivat hieman yli metrin syviä. Hauralantien itäpuolella kaivannon koko oli noin 2 x 2 m ja länsipuolella noin 1 x 2 m.

Kaivinkone avasi maata ohuin kerroksin, jolloin päästiin tarkastamaan paljastunut maannos. Maannoksien vaihtuessa tai värjäymien esiintyessä konekaivu pysäytettiin ja kaivantoa tarkasteltiin lähemmin. Selvästi sekoittuneen maan tai pohjasaven kohdalla kaivinkoneella pystyttiin ottamaan reilumpia kauhallisia, jolloin kaivaminen nopeutui huomattavasti. Kaivettu maa oli sulaa ja pääosin kuivaa, joten havainnointiolosuhteet valvonnan aikana olivat hyvät.

VALVONTAHAVAINNOT

(katso karttaliite yleiskartta)

Hauralantien itäpuoli (Hennerin tilan pihatie):

Maakaapelin kaivaminen aloitettiin Hennerin tilan pihatien pohjoispuolella olevan talousrakennuksen kohdalta, josta kaivamista ja valvomista jatkettiin pihatien suuntaisesti länteen. Kaivanto tehtiin keskelle pihatietä, josta se siirtyi pihatien etelälaitaan Hauralantielle ja suuntoporauskohtaa lähestyttäessä. Kaapeli kaivettiin pihatien kohdalla 50 cm:n syvyyteen. Kuopan pohja oli 30 cm ja maanpinnan tasalta noin 50 cm leveä.

Hennerin tilan pihatien korkeimmalta kohdalta itään pintakerroksena esiintyi tumman ruskeaa hiekkaista soraa. Sekoittuneen soran jälkeen maannos muuttui karkeammaksi moreeniksi, jonka seassa oli paikoitellen suurehkoja kiviä. Välillä kaivannon pohjalta esiin tuli vaalean ruskea hiekkainen savi. Maannoksien rajat olivat epäselviä. Pintakerros oli paksuudeltaan keskimäärin 20 cm ja karkeampi moreeni noin 30 cm. Maannoksia voi pitää sekoittuneena epäselvien rajojen ja kaivannosta tulleiden löytöjen perusteella: pintakerroksesta ja moreenista löytyi yksi takonaula, kaksi lankanaulaa, pellin kappale sekä tiilen paloja.

Pihatien korkeimman kohdan jälkeen (länteen) pintakerros pysyi samanlaisena. Seuraava kerros muuttui tummemmaksi ja paikoitellen suurikiviseksi moreeniksi. Hiekkaista savea esiintyi kaivannon pohjalla harvemmin kuin valvotun alueen itäpäässä. Hauralantietä lähestyttäessä maakaapelikaivanto kaivettiin pihatien etelälaitaan. Suuntoporauskaivanto tehtiin Hauralantien ja Hennerin tilan pihatien risteykseen, pihatien eteläpuolelle. Kaivanto oli 2 x 2 m leveä ja 1 m syvä. Maannos suuntoporauskuopassa vastasi Hauralantien länsipuolta: noin 25 cm pintahumuksen jälkeen maannos muuttui vaalean ruskeaksi hiekkaiseksi saveksi. Hauralantien alitus tehdään myöhemmin ilman arkeologista valvontaa. Porausmatka on 8,5 m ja – syvyys noin 1 m. Maakerrokset pihatien läntisellä laidalla vaikuttivat sekoittuneilta. Löytöinä tuli kaksi lankanaulaa sekä tiilen kappaleita. Välittömästi pihatien korkeimman kohdan länsipuolelta, noin 15 cm pinnasta, löytyi pala haurasta pronssiketjua. Pronssiketju voidaan ajoittaa rautakauteen ja se löytyi sekoittuneesta pintakerroksesta. Löytökohtaa ja sen ympäristöä tutkittiin lastalla, mutta paikalta ei löytynyt mitään merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Hennerin tilan pihatiellä kaivutöitä tehtiin arkeologisessa valvonnassa noin sadan metrin matkalta. Maakaapelikaivannon reittiä, jolle ei edellytetty arkeologista valvontaa, kaivettiin samaan aikaan kohti Hennerin tilan päärakennusta. Arkeologisessa valvonnassa kaivetun osuuden jälkeen tarkastettiin myös valmistunut kaivanto, jolle ei edellytetty valvontaa. Maakaapelikaivanto oli edennyt Hennerin tilan pihatien eteläpuolella olevalle talousrakennuksella saakka. Maannokset tässä kaivannossa vastasivat täysin pihatien korkeimman kohdan itäpuolisia maannoksia.

Hauralantien länsipuoli

Suuntoporausta varten Hauralantien varteen kaivettiin 1 x 2 metrin kokoinen alue, jonka syvyys oli 1,3 m. Noin 30 cm humuksen ja mullan sekaisen pintakerroksen alta esiin tuli vaalean ruskea hiekkainen savi.

Maakaapelia varten kaivaminen aloitettiin talousrakennuksen kaakkoiskulmalta, jatkaen kaivamista sähkölinjan alla linjan suuntaisesti suuntaan S. Maasto paikalla on epätasaista,

johtuen entisen pellon ojituksesta. Kaapelikaivanto kaivettiin 75 cm:n syvyyteen. Kaivannon leveys pohjalla oli 30 cm ja maanpinnan tasalla noin 50 cm. Pintakerroksen (humus ja multa) paksuus vaihteli valvotun alueen kohdalla 10-30 cm:n välillä. Pintakerroksen jälkeen esiin tuli vaalean ruskea hiekkainen savi, sekä harvakseltaan suuria maakiviä. Kaivantoa valvottiin noin 80 metrin matkalta, eikä paikalla havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen tai – esineeseen viittaavaa.

Yhteenvedona voidaan todeta, ettei Hauralantien länsipuolella havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Valvotulla Hennerin tilan pihatiealueella maannokset vaikuttavat sekoittuneilta, joka todennäköisesti johtuu pihatielle myöhemmin levitetystä sorasta ja tien tasoittamisesta. Paikalla aiemmin tehtyjen löytöjen ja tutkimusten (Luho 1940 ja Bergström 1984), sekä valvonnan aikana tehdyn löydön perusteella alue säilyy arkeologisesti mielenkiintoisena kohteena sekä potentiaalisena muinaisjäännösalueena.

Tampereella 12.11.2010

Teemu Tiainen

KUVALIITE

Kuva 001. Valvonnassa kaivettua maakaapeliuojaa Hennerin tilan pihatiellä. Itään.

Kuva 003. Pronssiketjun löytöpaikka noin 15 cm pinnasta.

Kuva 4. Suuntoporauskaivanto Hauralantien itäpuolella. Lounaaseen.

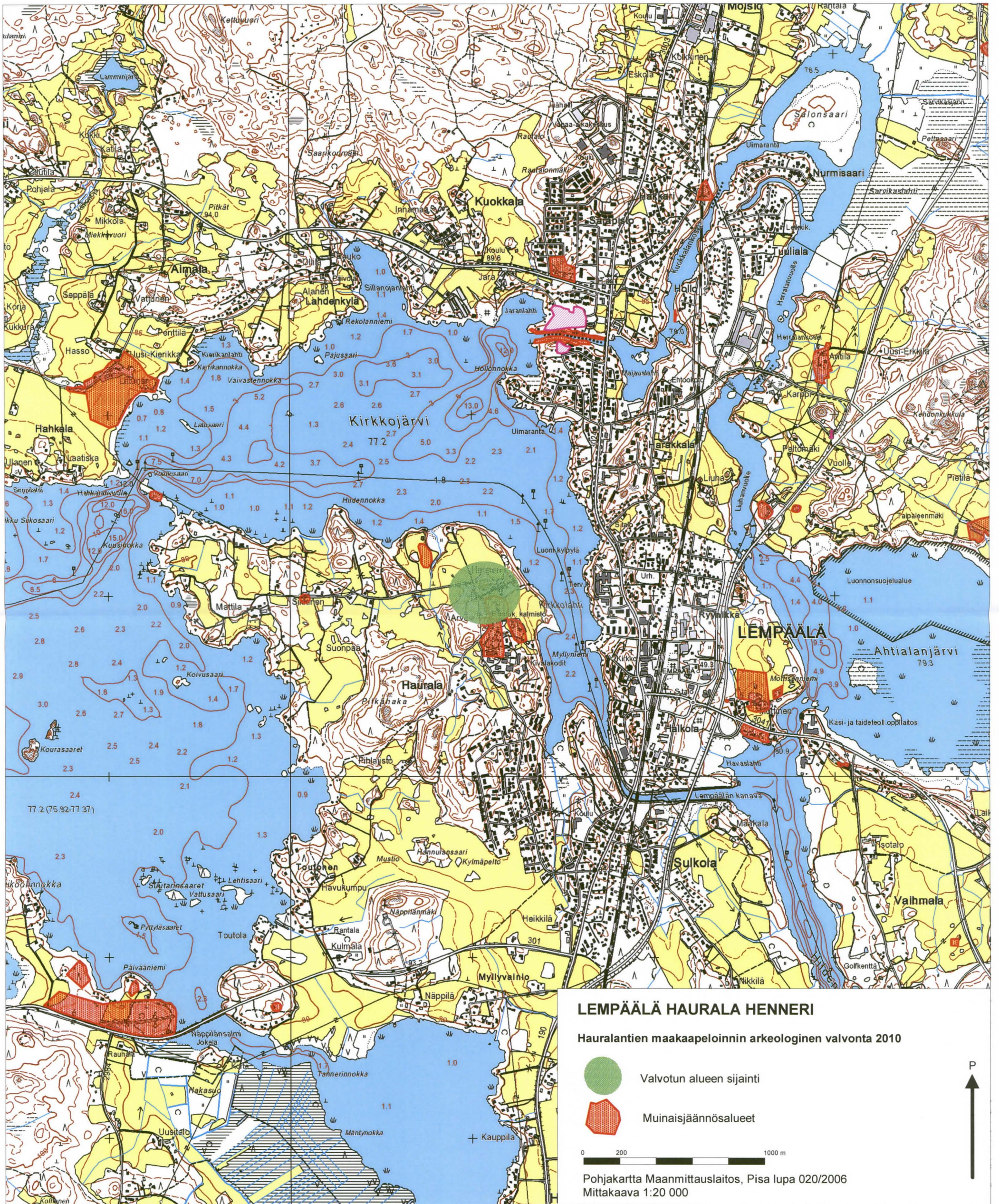
Kuva 012. Valvonnassa kaivettua maakaapeliotjaa Hennerin tilan pihatiellä. Länteen.

Kuva 016. Hennerin pihatien takana olevalla pellolla muinaisjäännösalue Henneri I. Etelään.

Kuva 017. Hauralantien länsipuolista maakaapeliotjaa. Etelään.

LEMPÄÄLÄ HAURALA HENNERI

Hauralantien maakaapeloinnin arkeologinen valvonta 2010

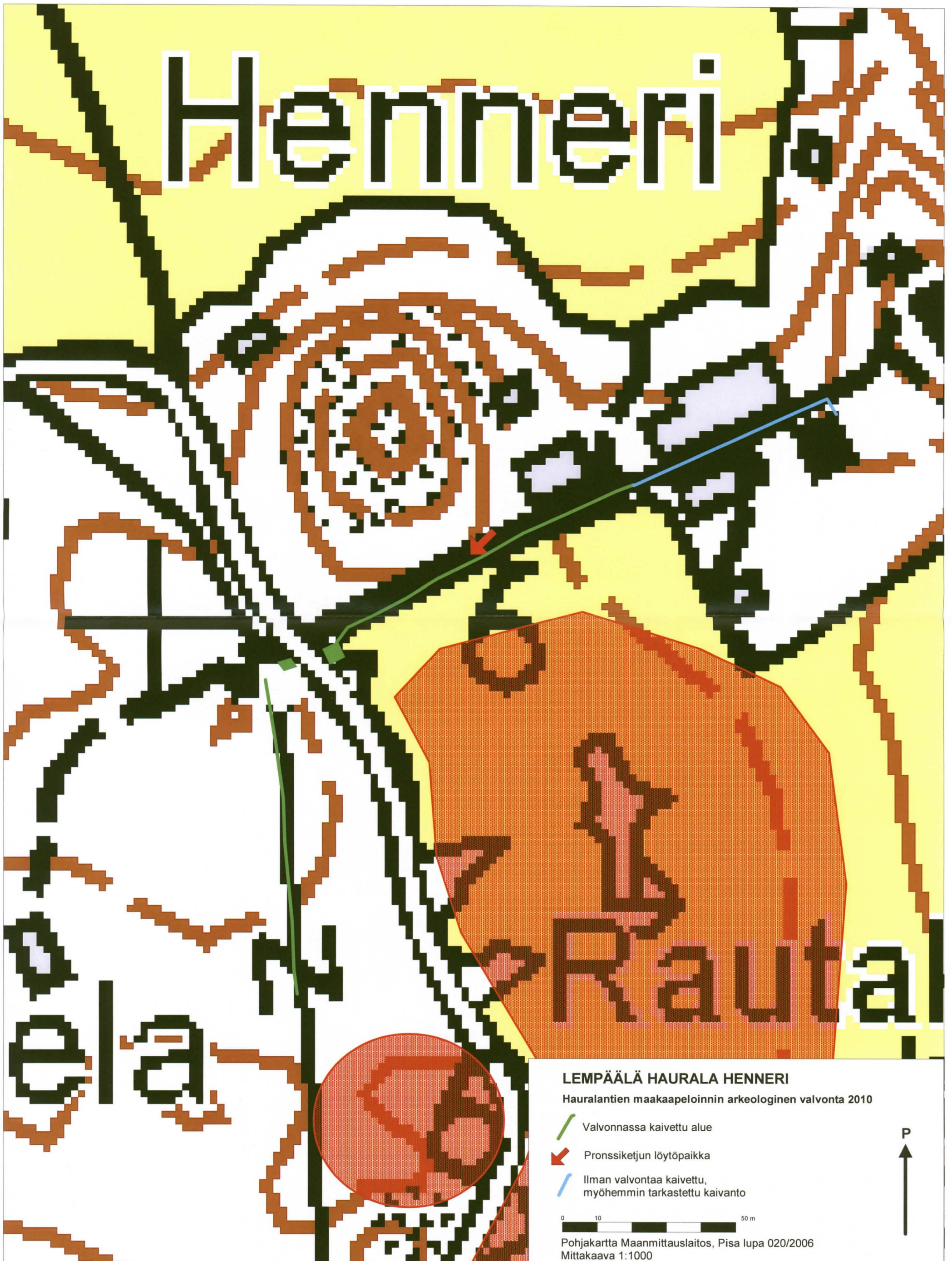
- Valvotun alueen sijainti
- Muinaisjäännösalueet

Pohjakartta Maanmittauslaitos, Pisa lupa 020/2006
Mittakaava 1:20 000

Henneri

LEMPÄÄLÄ HAURALA HENNERI

Hauralantien maakaapeloinnin arkeologinen valvonta 2010

- Valvonnassa kaivettu alue
- Pronssiketjun löytöpaikka
- Ilman valvontaa kaivettu, myöhemmin tarkastettu kaivanto

0 10 50 m

Pohjakartta Maanmittauslaitos, Pisa lupa 020/2006
Mittakaava 1:1000

